THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.
UNION LABEL TRADES COUNCIL 25

יאפאנס נייער אויסרייד

די גאנצע וועלט ווייסט, אז די סאָוויעטען רעגירונג איז ניט ביכולות אין דער יעצטיגער צייט אָנצופירען א מלחמה מיט יאפאן. מער פון אלעמען ווייסט עס יאפאן.

אין ראטען־פארבאנד ווערט יעצט אָנגעפירט א פיבערהאפטע רע־קאָנסטרוקציע, אן עקאָנאָמישער איבערבוי. די סאָוויעטען רעגיערונג האט קאָנצענטרירט איר גאנצע ענערגיע אויפצובויען אן אינדוסטריע אין לאנד, און ארבייטענדיג אין דער דאָזיגער ריכטונג, האט זי ניט נאר פארבויגען תכסיסי מלחמה, נאר פיעל וויכטיגערע זאכען פון דעם, אין וועלכע דאס לאנד נויטיגט זיך. אזוי אז דער ראטען־פארבאנד איז זייער ניט ביכולות זיך צו פארמעסטען מיט אזא מאכט ווי יאפאן.

ניט אכטענדיג אבער אויף דעם וואס יאפאן ווייסט עס גאנץ גוט, האט זי דאך אפען דערקלערט, אז ארויסצוגעהן אפען אין מלחמה מיט רוס־לאנד וועט זי ניט, אבער אויב זי וועט אטאקירט ווערען, וועט זי זיך מוזען פארטיידיגען.

יאפאן ווייזט ארויס די זעלבע חוצפה אין באצוג צום ראטען־פאר־באנד ווי זי האט עס געטאן מיט כינע און זי דענקט, אז דאס וועט איר געליינגען.

אין כינע איז יאפאן אויך ארויס אהן א קריעגס־דערקלערונג. זי האט גאנץ מאנדשוריע פארנומען אונטער'ן איסרייד, אז מען האט זי געבאן, אטאקירט. אז זי מוז פארטיידיגען דאס לעבען און אייגענטום פון אירע אונטערטאנען, וועלכע געפינען זיך אין מאנדשוריע. אזוי אויך דעם זעלבען איסרייד האט זי דאך פארנומען די גאנצע ליניע ארום שאנכאי.

יאפאן ווייסט גאנץ גוט, אז איר וועט ניט אזוי גרינג אָנקומען ארונ־טערצושלינגען דעם ביסען "מאנדשוריע", וועלכען זי האט געכאפט, ניט נאר כינע, נאר דער ראטען־פארבאנד און אויך די אנדערע אייראָפּייאישע לענדער זענען צופיעל פארארגערט אין מאנדשוריע מען זאָל עס אזוי אָפּלאזען.

כינע אליין האט שוין איך ארויסגעלאזען א קריעגס־רוף ארויסצו־טרייבען יאפאן צוזאמען מיט איר קעניגעל, הענרי פו־יאי, פאר וועלכען זי האט אין מאנדשוריע כלומרשט א טראן געשאפען, און עס איז קיין צווייר־פעל ניט, אז בלוט וועט זיך נאך ביסען אין מאנדשוריע. וויל שוין יאפאן דאר־ייבער באצייטענס האבען אן אויסרייד פאר צוגעהן צו זיי גרעניצען פון סיביר און זעהן, אז פון ראטען־פארבאנד זאָל מען ניט העלפען כינע צוריק צו דערלאבערען מאנדשוריע.

יאפאן האלט שטארקע פאזיציעס אין מאנדשוריע. זי האט צייט גע־האט זיך צו באפעסטיגען. פאר דער צייט, וואס זי האט געשטורמט די כי־נעזישע צוויי ליניעס ארום שאנכאי, האט זי דערווייל ניט פארגעסען אויפ־צישטעלען א רעגיערונג פון אירע מענשען אין מאנדשוריע. זי פיהלט אבער אז אין פאל די סאָוויעטען רעגיערונג זאָל אונדערקט העלפען כינע, קען יאפאן מאנדשוריע ניט האלטען.

אז יאפאן זוכט א פּראָוואָקאציע אדער גלאט אן אויסרייד צו אטאקי־רען דעם סאָוויעטען פארבאנד, איז קלאר פון דעם, וואס סאדא אראדי, דער יאפאנישער קריעגס מיניסטער האט געזאגט. דער יאפאנישער קריעגס מיניסטער האט "פארזיכערט", אז יאפאן וויל ניט אריין אין סיביר, סיידען זי וועט געצוואונגען זיין צו דעם.

וואס עפעס פּלוצלונג. וואו און ווען האט זיך עס געהאנדעלט וועגען סיביר און אטאקעס מצד דער סאָוויעטען מאכט אויף יאפאן?

יאפאן האט שוין איר אויסרייד. זי האט זיך שוין פארגריפן מיט א תירוץ. דאס איינציגע אויף וואס מען קען האפען איז, אז דאס מאל וועט זיך עס איר ניט איינגעבען.

פאר א זעקעל קוילען

דזשאזעף און דזשיימס נאגי, צוויי ברידער, וועלכע זענען מיט עטלי־כע יאר צוריק געקומען פון אונגארן, זענען אין פארט קאָלבערן, אנטאריא, פאר'משפט געווארען צו דרייסיג טעג אין געפענגעניש. און נאכדעם ווי זיי וועלען אָפּקומען זייער שטראף וועלען זיי דעפארטירט ווערען צוריק נאך אונגארן. אזוי איז געווען דער פסק פון מעדזשיסטריים דזשיי. סי. מעסי.

דער מעדזשיסטריים האט ארויסגעגעבען אזא שטרייענגען אורטייל איבער די צוויי ברידער דערפאר, וואס זיי האבען גע'גנב'עט א זעקעל קוי־לען פון דער סענטשורי קוילען קאמפאניע.

אין דעם האט זיך ארויסגעוויזען, אז ביידע ברידער זענען א לאנגע צייט אומגעגאנגען אן ארבייט. און זיי האבען די קוילען גע'גנב'עט, ווייל דאר־טען, וואו זיי האבען געוואוינט איז קאלט געווען. און אום צו האבען מיט וואס זיך צו דערווארימען, האבען זיי גע'גנב'עט א זעקעל קוילען. און דער־פאר־וועט מען זיי ארויסשיקען פון דעם לאנד, וואו מען באדט זיך אין גאלד, און וואו, עס רינט מילך און האניג.

די לענענדע דערצעהלט, אז איבער אן אקס פון א וואגען איז די גרוי־סע שטאדט ביתר הרוב געווארען. עס איז ניט מער ווי א סימבאל צו ווייזען, אז א קליינגקייט קען ברייגנען צו גאר גרויסע פאסירונגען און ערנסטע רעזולטאטען. אויב אין קאנאדע אדער אויפ'ן גאנצען אמעריקאנער קאנטי־נענט וועט אמאל אויסברעכען אן אויפשטאנד פון פאלק געגען דעם הער־שענדען קלאס, וועט עס זיין א דאנק די דאָזיגע קליינגקייטען, וועלכע קליי־בען זיך אן און פירען צו פארבינדונג.

פאר גנב'ענען א זעקעל קוילען ווען אין הויז איז קאלט, פארשיקט מען פריער אין געפענגעניש און מען שיקט ארויס פון לאנד, און פאר בא'גנב'ענען, באדויבען און אויסגארען מיליאָנען, זעצט מען אויבן־אן און מען גיט אָפּ בכבוד, ווייל דאס ערשטע רופט מען גנבה, און דאס צווייטע רופט מען "גרויס־ביזנעס".

מיר מיינען דערמיט ניט צו זאָגען, אז גנבה, פון וועלכען עס איז סארט אדער כאראקטער, דארף בארעכטיגט ווערען. ליט אונזער מיינונג איז גנבה, גנבה אין וועלכען פארמע זי זאל ניט זיין און קען אונטער קיינע אומשטענדען ניט בארעכטיגט ווערען. אויף וואס מיר ווילען אָנווייזען איז, פארוואס מען רופט די אנדערע סארטען גרויסע גנבות מיט אזעלכע שעהנע נעמען ווי: מאניפּוליאציעס, הויך־פינאנץ, גרויס־געשעפט, קלוגע ביזנעס מעטאדען, שארפע קעפּ, חכמה און נאך אזעלכע קליינגעדע נעמען.

אויב פאר גנב'ענען א זעקעל קוילען, ווען עס איז קאלט, און גנב־גענען א ברויט ווען מען איז הונגעריג, קומט געפענגעניש און ארויסגעשיקט צו ווערען פון לאנד, דארף דאך קיין גרעניץ ניט זיין צו דער שטראף פאר באשווינדלען דאס פאלק, פאר באראיבען די איינוואוינער, פאר ארויסנעמען פון פאלקס קעשענע מיליאָנען דורך פארשיידענע קונצען, וועלכע אייניגע בראקערס האבען אנגעווענדט.

א זעקעל קוילען איז העכסטענס ווערט א דאלאר און מעגליך ווייניי־גער, אבער דער אופן ווי אזוי דער ארמאן ווערט באהאנדעלט, וועלכער האט דעם זעקעל קוילען גענומען, קען פירען צו זעהר ערענסטע רעזולטא־טען, איבערהויפט פאר די, וועלכע האבען די מאכט.

סאלדס

(טעגליכע שטעמפּען)
פון יצחקי

אויב אימיצען פון אייך, מיינע ליעבע לעזער אדער לעזערינס, ווארפט איצט אין קעלט, קאנט איהר זיך צורוקען נעהענטער צו מיר, ווייל פונקט איצט ווארפט מיר אין היץ.

א גאנץ ווינטער האט מיך וועה געטאן דאס הארץ הלמאי אלע אידען האבען באוויזען צו באזארגען זיך מיט "קאלדס", נאר איך איינער ניט... טאמער האב איך באמערקט א אידען מיט אנגעשוואלענע אויגען, א רויטע נאז, האט עס מיר אמת־דיג ווארן ווייטיג 50 יאהר פון הכנות צו די געווען נויטיג 50 יאהר פון הכנות צו די 150 יאהר רעפּובליק, כדי אמעריקא זאָל ווערען דאס וואס זי איז היינט צו טאג. עס זיינען אבער געווען נויטיג מעהר ווי 200 יאהר, אז די אידעע פון א "וואַ־שינגטאן וואלד" אין ארץ ישראל זאָל קע־נען געגעבען ווערען און אויפגענומען וועד־רען מיט דער פרייד וואס ווערט אויפגע־נומען דאָ אין לאנד סיי פון די אידען און סיי פון ניט אידען.

אויב איהר ווילט איז דאס ערשטע קערענדעל פאר דעם וואלד געווארפען גע־ווארען פון קראכווע און מנשה בן ישראל. מנשה בן ישראל איז אפשר קעווען דער ערשטער וואס האט פארשטאנען צוגוריפ־צוביגרען די אידעע פון דער אידישער פרייהייט מיט דער מיסיע פון דעם ענגלי־שען פאלק. געלייגט אין דעם פונדאמענט פאר דעם געדאנק פון אידישער פרייהייט דורך דער הילף פון די פעלקער אונזער תנ"ך. דער ערפאלג פון דער שליחות פון מנשה בן ישראל צו עפענען די טוירען פון ענגלאנד פאר די פארטריבענע אידען איז געווען די פּרעלוריע, די גראנדיעזע הקרמה, וועלכע האט געקריגען איהר פאר־וועגונג שפּעטער אין דעם אויפשוואונג פון אידישען איינפלוס אין אלע לענדער, וואו דאס ענגלישע וואָרט ווערט געשפּראָכען, ספּעציעל אין אמעריקא. וואס האט קול־מיגירט איצט אין דעם סימבאל פון דעם וואשינגטאן וויילד, אין דעם לאנד צוליעב וועלכען דער אידישער דיפּלאמאט מיסטי־קער האט געפאָדערט פון קראמוועל עפע־נען שער לעבען קיין ענגלאנד.

מנשה בן ישראל'ס מיסטיזם האט זיך בארעכטיגט פיעל מעהר ווי די מענ־שען פון זיין איינענעם דור. האבען געפענען זעהען. ווארום, וואס בעדייט דעם דער וואשינגטאן וואלד, געפלאנצט דורך אידען און ניט אידען, אויף דעם באדען פון נאציאנאל פאנד, פון דעם פאנד וואס האט זיך געשטעלט די אויפגאבע אויסצו־לייזען דאס איידישע לאנד פאר'ן אידישען פאלק? וואס איז דער אמת'ער בעדייט פון אט דער נייער אידעע, וואס איז אריינ־געוואָרפען געווארען אין דער אמעריקא־נער עפענטליכקייט? אין תמצית בע־וויזט עס דעם צוזאמענהאנג צווישען דער יונגער רעפּובליק, וואס איז געבויט געווא־רען אויף די אלטע יסודות פון תנ"ך, מיט דעם אלטען לאנד וואס איז איצט אין פּראצעס פון בעגייאונג, צו וועלכען דאס פאלק קעהרט זיך צוריק מיט יונגע שטרע־בונגען און גרינע האפנונגען.

עס האט געדארפט נעהמען 200 יאהר ביז די וואשינגטאן פייערונג, אויף דעם ארט ווי זי ווערט איצט געמאכט אין אמעריקע, זאָל ווערען מעגליך. עס איז געווען נויטיג 50 יאהר פון הכנות צו די 150 יאהר רעפּובליק, כדי אמעריקא זאָל ווערען דאס וואס זי איז היינט צו טאג. עס זיינען אבער געווען נויטיג מעהר ווי 200 יאהר, אז די אידעע פון א "וואַ־שינגטאן וואלד" אין ארץ ישראל זאָל קע־נען געגעבען ווערען און אויפגענומען וועד־רען מיט דער פרייד וואס ווערט אויפגע־נומען דאָ אין לאנד סיי פון די אידען און סיי פון ניט אידען.

אויב איהר ווילט איז דאס ערשטע קערענדעל פאר דעם וואלד געווארפען גע־ווארען פון קראכווע און מנשה בן ישראל. מנשה בן ישראל איז אפשר קעווען דער ערשטער וואס האט פארשטאנען צוגוריפ־צוביגרען די אידעע פון דער אידישער פרייהייט מיט דער מיסיע פון דעם ענגלי־שען פאלק. געלייגט אין דעם פונדאמענט פאר דעם געדאנק פון אידישער פרייהייט דורך דער הילף פון די פעלקער אונזער תנ"ך. דער ערפאלג פון דער שליחות פון מנשה בן ישראל צו עפענען די טוירען פון ענגלאנד איז געווען די פּרעלוריע, די גראנדיעזע הקרמה, וועלכע האט געקריגען איהר פאר־וועגונג שפּעטער אין דעם אויפשוואונג פון אידישען איינפלוס אין אלע לענדער, וואו דאס ענגלישע וואָרט ווערט געשפּראָכען, ספּעציעל אין אמעריקא. וואס האט קול־מיגירט איצט אין דעם סימבאל פון דעם וואשינגטאן וויילד, אין דעם לאנד צוליעב וועלכען דער אידישער דיפּלאמאט מיסטי־קער האט געפאָדערט פון קראמוועל עפע־נען שער לעבען קיין ענגלאנד.

מנשה בן ישראל'ס מיסטיזם האט זיך בארעכטיגט פיעל מעהר ווי די מענ־שען פון זיין איינענעם דור. האבען געפענען זעהען. ווארום, וואס בעדייט דעם דער וואשינגטאן וואלד, געפלאנצט דורך אידען און ניט אידען, אויף דעם באדען פון נאציאנאל פאנד, פון דעם פאנד וואס האט זיך געשטעלט די אויפגאבע אויסצו־לייזען דאס איידישע לאנד פאר'ן אידישען פאלק? וואס איז דער אמת'ער בעדייט פון דער אידעע צו אמעריקא, וואס איז אריינ־געוואָרפען געווארען אין דער אמעריקא־נער עפענטליכקייט? אין תמצית בע־וויזט עס דעם צוזאמענהאנג צווישען דער יונגער רעפּובליק, וואס איז געבויט געווא־רען אויף די אלטע יסודות פון תנ"ך, מיט דעם אלטען לאנד וואס איז איצט אין פּראצעס פון בעגייאונג, צו וועלכען דאס פאלק קעהרט זיך צוריק מיט יונגע שטרע־בונגען און גרינע האפנונגען.

עס איז געווען נויטיג אז דא זאָלען זיין פיער און א האלב מיליאן אידען, כדי די אידעע פון דעם אויפבוי פון אונזער לאנד אין אונזער צייט זאָל ווערען אויס חלום און אריבער אין עולם המציאות. מחמת ווען ניט די אידען פון אמעריקא וואָלט די הערצל אידעע נאך פאר לאנגע יאהרען געבליבען א חלום. עס איז אפשר געוואוסט צו זאָגען, דאך איז עס אזוי: אויב ניט אמעריקא מיט איהרע אידען וואָלט נאר קיין הערצל ניט געווען מעג־ליך. עס זיינען געקומען מעגשען פאר הערצל... משה העסס מיט זיין "רוים און ירושלים". אבער זיין גרוים בוך וואס איז דורכגעשטריפּס מיט נבואה, וואס איז באזירט אויף א טיעפער פילאָזאָפישער אנשויאונג איז געבליבען ניט מעהר ווי ליטעראטור, וואס האט ניט געפונען קיין ווידערקלאנג.

אביסעל בעסער איז געווען דאס מזל פון לעאָן פינסקער מיט זיין פלאמענדער מיט שווארץ־פייער געשריבענער בראשורע "עמאנציפּאציאָן". אבער אויך זיין רוף איז געבליבען שווער בען אין דער לופט.

הערצל'ס מזל איז שוין געווען אנ־דערש, ליכטיגער.

ער איז אויך איינער פון די יעניגע וואס האט פאראויס געזעהן די וויכטיג־ן דעם, וואס אין זיין צייט איז געווען נאר אן אנהויב פון א קרעפטיגען אידי־שען קבוץ אין אמעריקא. הערצל, ווי עס ווייסען זיינע מקורבים, האט פון אָנהויב אָן געווענדעט זיינע אויגען קיין אמעריקא און אהין צוליך געשיקט שלוחים. ער האט געפיהלט און פארשטאנען, אז א נייער קאפּיטעל הויבט זיך אָן אין דעם אידי־שען לעבען מיט דער אריבערוואנדערונג פון די אידען קיין אמעריקא. הגם ער האט מורא געהאט, אז אויך אין דער נייער וועלט זאָלען זיך ניט פארשפּרייטען די באצאיגען פון אנטיסעמיטיזם; אז זיי זאָלען דאָ ניט איבערגעפלאנצט ווערען אויף דעם נייעם באדען מיט דער פאר־שטארקונג פון דער אידישער איינוואנ־דערונג אין דעם לאנד. ער האט, אבער, געזעהן די כחות וואס אמעריקא פארמאגט פארן אויפבוי פון אונזער לאנד, פאר דער פארווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען אי־דעאל. ער איז צו פריה געשטארבען, אום מיט זיינע איינענע אויגען צו זעהן, וואס אמעריקא האט אין די לעצטע 15 יאהר געטאן פאר ארץ ישראל און פאר זיין פאָ־ליטישער אויפפאסונג.

עס בלייבט איינע פון די שעהנסטע קאפּיטלען אין דעם לעבען פון אידישען פאָלק אין אמעריקא, אבער ניט וועניגער איז דאס א שעהן קאפּיטעל אין דעם לע־בען פון דער רעפּובליק אמעריקא.

די דאָזיגע רעפּובליק, מעהר פון יע־דען לאנד, הגם מיר האבען געפיהלען פון דאנקבארקייט אויך פאר די אנדערע לענ־דער, ווי ענגלאנד, פראנקרייך און אי־טאליען, א. ד. ג. האט סיי פּאָליטיש, סיי עקאָנאָמיש מעליך געמאכט אז די אידעע פון א אידישער ארץ ישראל זאָל שוין איצט קאָנען בעטראכט ווערען אלס א ממשות'דיגע זאך. מען ווערט פיעל פון באלפור. קיינער וויל ניט פארקלענערען זיין בעדייטונג. ער האט זיכער עהרליך געמיינט און ער האט געהאט טיעפע סימ־פּאטען פאר דער רעגעסאנס פון דעם אידישען פאָלק אין די גרעניצען פון זיין אייגענ לאנד. אבער ניט וועניגער, און אפשר אך מעהר, האט פאר דער אויס־ריכטונג, פון הערצל'ס חלום געטאן דער פרעזידענט פון אונזער רעפּובליק, וואוד־ראו ווילסאן. ער איז דאדרין ניט געווען אליין. איהם האבען דאדרין געהאָלפען זיין נאנצער קאבינעט און אומעטום, וואו זיין איינפלוס האט געגרייכט, האט ער געפונען פריינט פאר אויער אויפמערקזאם. ער איז אי־ן גענטליך שוין נאך פאר ווילסאנען געווען א טראדיציע אין דעם לאנד פאר דער אי־דישער אויפלעבונגס אידעע.

עס איז א היסטאָרישער פאקט אז גראדע אין דעם לאנד האבען קריסטען אנ־לעבונג מיט דעם נאָמען פון זייער גרעס־טען העלד, וואס האט מעגליך געמאכט דעם אויפשטייג פון אָט דעם לאנד. עס געפעהלט אמעריקא וואס מיר האבען צו־טרוי צו איהרע אינסטיטוציעס אן צו איהרע אידעאלען, וועלכע זיינען באזירט אויף אמת'ן פריידען, פון פרייהייט פאר יעדער פער־זענלעכקייט אויך פאר יעניגע פאלק לויט דעם לאזונג: "כל עם בשם אלהיו". אָט די אידעען פון פרייהייט, וועלכע איז ניט נאר אויפגעקריצט געווארען אויף דעם פרייהייטס גלאָק, נאר אויך אויף דעם הארץ פון אמעריקאנעם פאלק.

דער "וואשינגטאן וואלד" האט באמת אויך א גרויסע פּאָליטישע בעדייטונג. עס איז אן אנהויב פון ארבייטען אין דער ריכטונג צו פארבינדונג דורך מעשים

(פארזעצונג אויף פייזדזש 6.)

א וואלד פון סימבאלען

צו דעם נייעם פּראָיעקט וועגען א "וואַ־שינגטאן וואלד" אין ארץ ישראל.
פון אב. גאָלדבערג

די אידעע צו פלאנצען א וואלד אין ארץ ישראל אויף דעם באָדען פון נאציאָ־נאל פאנד אין אנדענק פון דעם גרינדער פון אמעריקאנער רעפּובליק, דושארדזש וואשינגטאן, איז אליין א וואלד פון סימ־באָלען, איז א שלאָגבוים אויף אונזער לאנגען וועג דורך לענדער און מדינות אין אלעריי וועלט טיילען צו דעם פארשפּרא־כענעם לאנד, וואס איז אויך דאס לאנד פון פארשפּרעכען.

עס האט געדארפט נעהמען 200 יאהר ביז די וואשינגטאן פייערונג, אויף דעם ארט ווי זי ווערט איצט געמאכט אין אמעריקע, זאָל ווערען מעגליך. עס איז געווען נויטיג 50 יאהר פון הכנות צו די 150 יאהר רעפּובליק, כדי אמעריקא זאָל ווערען דאס וואס זי איז היינט צו טאג. עס זיינען אבער געווען נויטיג מעהר ווי 200 יאהר, אז די אידעע פון א "וואַ־שינגטאן וואלד" אין ארץ ישראל זאָל קע־נען געגעבען ווערען און אויפגענומען וועד־רען מיט דער פרייד וואס ווערט אויפגע־נומען דאָ אין לאנד סיי פון די אידען און סיי פון ניט אידען.

אויב איהר ווילט איז דאס ערשטע קערענדעל פאר דעם וואלד געווארפען גע־ווארען פון קראכווע און מנשה בן ישראל. מנשה בן ישראל איז אפשר קעווען דער ערשטער וואס האט פארשטאנען צוגוריפ־צוביגרען די אידעע פון דער אידישער פרייהייט מיט דער מיסיע פון דעם ענגלי־שען פאָלק. געלייגט אין דעם פונדאמענט פאר דעם געדאנק פון אידישער פרייהייט דורך דער הילף פון די פעלקער אונזער תנ"ך. דער ערפאָלג פון דער שליחות פון מנשה בן ישראל צו עפענען די טוירען פון ענגלאנד איז געווען די פּרעלוריע, די גראנדיעזע הקרמה, וועלכע האט געקריגען איהר פאר־וועגונג שפּעטער אין דעם אויפשוואונג פון אידישען איינפלוס אין אלע לענדער, וואו דאס ענגלישע וואָרט ווערט געשפּראָכען, ספּעציעל אין אמעריקא. וואס האט קול־מיגירט איצט אין דעם סימבאל פון דעם וואשינגטאן וויילד, אין דעם לאנד צוליעב וועלכען דער אידישער דיפּלאמאט מיסטי־קער האט געפאָדערט פון קראמוועל עפע־נען שער לעבען קיין ענגלאנד.

מנשה בן ישראל'ס מיסטיזם האט זיך בארעכטיגט פיעל מעהר ווי די מענ־שען פון זיין איינענעם דור. האבען געפענען זעהען. ווארום, וואס בעדייט דעם דער וואשינגטאן וואלד, געפלאנצט דורך אידען און ניט אידען, אויף דעם באָדען פון נאציאָנאל פאנד, פון דעם פאנד וואס האט זיך געשטעלט די אויפגאבע אויסצו־לייזען דאס איידישע לאנד פאר'ן אידישען פאלק? וואס איז דער אמת'ער בעדייט פון אט דער נייער אידעע, וואס איז אריינ־געוואָרפען געווארען אין דער אמעריקא־נער עפענטליכקייט? אין תמצית בע־וויזט עס דעם צוזאמענהאנג צווישען דער יונגער רעפּובליק, וואס איז געבויט געווא־רען אויף די אלטע יסודות פון תנ"ך, מיט דעם אלטען לאנד וואס איז איצט אין פּראָצעס פון בעגייאונג, צו וועלכען דאס פאָלק קעהרט זיך צוריק מיט יונגע שטרע־בונגען און גרינע האפנונגען.

עס איז געווען נויטיג אז דא זאָלען זיין פיער און א האלב מיליאן אידען, כדי די אידעע פון דעם אויפבוי פון אונזער לאנד אין אונזער צייט זאָל ווערען אויס חלום און אריבער אין עולם המציאות. מחמת ווען ניט די אידען פון אמעריקא וואָלט די הערצל אידעע נאך פאר לאנגע יאהרען געבליבען א חלום. עס איז אפשר געוואוסט צו זאָגען, דאך איז עס אזוי: אויב ניט אמעריקא מיט איהרע אידען וואָלט נאר קיין הערצל ניט געווען מעג־ליך. עס זיינען געקומען מעגשען פאר הערצל... משה העסס מיט זיין "רוים און ירושלים". אבער זיין גרוים בוך וואס איז דורכגעשטריפּס מיט נבואה, וואס איז באזירט אויף א טיעפער פילאָזאָפישער אנשויאונג איז געבליבען ניט מעהר ווי ליטעראטור, וואס האט ניט געפונען קיין ווידערקלאנג.

אביסעל בעסער איז געווען דאס מזל פון לעאָן פינסקער מיט זיין פלאמענדער מיט שווארץ־פייער געשריבענער בראשורע "עמאנציפּאציאָן". אבער אויך זיין רוף איז געבליבען שווער בען אין דער לופט.

הערצל'ס מזל איז שוין געווען אנ־דערש, ליכטיגער.

ער איז אויך איינער פון די יעניגע וואס האט פאראויס געזעהן די וויכטיג־ן דעם, וואס אין זיין צייט איז געווען נאר אן אנהויב פון א קרעפטיגען אידי־שען קבוץ אין אמעריקא. הערצל, ווי עס ווייסען זיינע מקורבים, האט פון אָנהויב אָן געווענדעט זיינע אויגען קיין אמעריקא און אהין צוליך געשיקט שלוחים. ער האט געפיהלט און פארשטאנען, אז א נייער קאפּיטעל הויבט זיך אָן אין דעם אידי־שען לעבען מיט דער אריבערוואנדערונג פון די אידען קיין אמעריקא. הגם ער האט מורא געהאט, אז אויך אין דער נייער וועלט זאָלען זיך ניט פארשפּרייטען די באצאיגען פון אנטיסעמיטיזם; אז זיי זאָלען דאָ ניט איבערגעפלאנצט ווערען אויף דעם נייעם באָדען מיט דער פאר־שטארקונג פון דער אידישער איינוואנ־דערונג אין דעם לאנד. ער האט, אבער, געזעהן די כחות וואס אמעריקא פארמאגט פארן אויפבוי פון אונזער לאנד, פאר דער פארווירקליכונג פון דעם ציוניסטישען אי־דעאל. ער איז צו פריה געשטארבען, אום מיט זיינע איינענע אויגען צו זעהן, וואס אמעריקא האט אין די לעצטע 15 יאהר געטאן פאר ארץ ישראל און פאר זיין פּאָ־ליטישער אויפפאסונג.

עס בלייבט איינע פון די שעהנסטע קאפּיטלען אין דעם לעבען פון אידישען פאָלק אין אמעריקא, אבער ניט וועניגער איז דאס א שעהן קאפּיטעל אין דעם לע־בען פון דער רעפּובליק אמעריקא.

עפעס דערוואָרט מען נאך פון אמע־ריקא. קיינער וויים ניט ווי דאס אָנצורו־ר פען ביים נאָמען, אבער מען פיהלט אז עפעס וועט דאָ געשעהן, וואס וועט מיט דעם כוח פון אמעריקא און פון די אידען אין אמעריקא עפענען נייע פּראספּעקטי־ווען און גרויסע מעגליכקייטען בנוגע דעם אויפבוי פון אונזער לאנד. דער "וואשינג־טאן וואלד", דיעזע אידעע, וואס איז גע־קומען צו אונז פּלוצלינג און וואס האט שוין געקראָנען אזא ווארימע אויפנאהמע מצד דער ניט אידישער עפענטליכקייט, מצד די וויכטיגסטע פערזענליכקייטען אין דעם אמעריקאנעם לעבען, בעווייזט, אז די אידישע דערוואכטונגען האבען א יסוד. עפעס וועט נאך קומען פון אמעריקא.

די ווארימע אויפנאהמע פון דער דאָזיגער דאָזיגער אידעע האט באוויזען, אז עס איז דאָ א באצייהונג אין אמעריקא צו ארץ ישראל. דאס אמעריקאנער הארץ גיט א ציטער, ווען מען דערנאָהמט דעם נאָמען פון ארץ ישראל. די וועלט האט א הערווייטערט פון איהר, אז זיין אנוו־הייט מאכט איהר ענג די הויז.

אמת, שוין פיינע עטליכע יאר ס'האבען זיך אנגעהויבען צו לעש־לעטעט פונקען פון זיין אמאָליגער כ־כמעט גלייך נאך דער חתונה איז ש־ווארען צו איהר מעהר ווענינער גל־טיג, אבער זי האט די נאנצע צייט טען און געשווינגען. זי האט אל־דענקט, אז ער וועט בעסער ווער־האט געמיינט אז איהר אויסערגעוויס שטארקע ליעבע און איבערגעבענהייט, איהם וועט ווידער אויפוועקען אין זיינע אמאָליגע אויפריכטיגע הייס־גערינע ליעבעס נעפיהלען צו אבער זייט דאן, זינט זי האט זיך וואוסט אז די דרי האלבע נעבט א ווונד — אין וועלכע ער איז געווען די מאסאנעס, לויט זיינע רווד — ברענענט ער נאר מיט פרוי ש., וועל־ביט שוין אויך אוועק א טייל פון זיינע לדינסטען, איז איהר מיטמאמאל קלאר־ווארען: זי האט זיך ארומגעזעהן טעות פון איהר פאלשען דענקען, לעעטער פונק פון איהר ביז דאנ־פענונג איז אויסגעלאשן געווארען האט פאר זיך דערזעהן א מורא'דיג־דריקענדע צוקונפט. זייט דאן עק־איהר. פון זיין באריהרונג ווערט שראָקען, אויפגעצויטערט, זיין קלענגט איהר גרויזאם שרעקליך־זי קען מעהר מיט איהם ניט מוז אוועקגעהן.

„און וואס וועט זיין מיט דער?", האט איהר א געדאנק א געטאן אין מח, ווען זי איז שוין כען אויף יענער זייט טיר. זי בליבען שטעהן ווי א צוטומעלטע היפּלאָזאָטער פנים האט אויסגעדר־פע אינערליכע אומבאגרענציט־טאָגען, איהרע אויגען זענען איר לאָפען געווארען; זי האט פארש־די ליפּען פאר מורא, אז זי זאָל צער און שרעק ניט צעוויינען כאס, ביים שוועל פון איהר הויז גרויסע טיפע מוטער הארץ איז רודערט געווארען, האט זיך א ש־פעפעל געטאן דערפיהלענדיג צען עלענט פון איהרע לעבעדיגע נאכדעם ווי זי וועט זיי פארלאָז־טיג, אבער זי האט דיי נאנצע צייט אל־טען געשווינגען. זי האט אל־דענקט, אז ער וועט בעסער ווער־האט געמיינט אז איהר אויסערגעוויס אל־שטארקע ליעבע און איבערגעבענהייט. איהם וועט ווידער אויפוועקען אין זיינע אמאָליגע אויפריכטיגע הייס־גערינע ליעבעס נעפיהלען צו אבער זייט דאן, זינט זי האט זיך וואוסט אז די דרי האלבע נעבט א ווונד — אין וועלכע ער איז געווען די מאסאנעס, לויט זיינע רווד — ברענענט ער נאר מיט פרוי ש., וועל־ביט שוין אויך אוועק א טייל פון זיינע לדינסטען, איז איהר מיטמאמאל קלאר־ווארען: זי האט זיך ארומגעזעהן טעות פון איהר פאלשען דענקען. לעעטער פונק פון איהר ביז דאנ־פענונג איז אויסגעלאשן געווארען האט פאר זיך דערזעהן א מורא'דיג־דריקענדע צוקונפט. זייט דאן עק־איהר. פון זיין באריהרונג ווערט שראָקען, אויפגעצויטערט, זיין קלענגט איהר גרויזאם שרעקליך־זי קען מעהר מיט איהם ניט מוז אוועקגעהן.

אט דעם טאג האט מען ביז איצט נערופען אין ארץ ישראל קארניוואל.

דער נאָמען האט זיך אבער ניט צו־געפּאסט צו דער ארץ ישראל'דיגער פייע־רונג. קארניוואל איז אזעהר פאראן אין בער־לין, וויען, לאָנדאָן, פּאריז. די אידען פון ארץ ישראל ווילען האבען א אידישען, אן ארץ ישראל'דיגען, אין די הויפּט זאך א העברעאיש־פּורים'דיגען קארניוואל, און פאר אזא איינעם איז נאר געפּאסט דער אויסדרוק "ערלידע" אזוי ווי אונזערע חכמים זאָגען:

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי,

תל אביב, יאנואר 1932.

משיח קומט ערב פסח תרצ"ב

(די לענענדע אדום גערער רבינ'ס אָנקומען אין ארץ ישראל)
פון י. מרומי.

די דאָזיגע דאָזיגער אידעע האט אויס־געזעהן אין אלע לענדער, אום אויפצוגעבען א נייע אידעע אין דער אמעריקאנער לענדער, אין דער אמעריקאנער הארץ, אין דער אמעריקאנער אויפגעלעבטע אידעע. מען דערמאָנט ניט איינער אהן דער אנדערער. די אויגען פון ארץ ישראל און פון דעם אידישען פאָלק, וואס וויל ארץ ישראל, זענען גע־ווענדעט צו אמעריקא, און ניט קוקענדיג דאר־ויף וואס לעעטענס לעבען מיר דורך א שווערען קריזיס, האבען דאך דאס פאָלק אין אמעריקא.

דער מאטיוו פון יענער באוועגונג איז אין געווען א רעליגיעזער, אבער די אויפ־פאסונג פון יענער באוועגונג איז געווען א ריין פּאָליטישע. איך וואָלט זאָגען א הערצל'ישע. עס זיינען דאמאלסט געווען וועניג אידען, וועלכע זאָלען די אידען אויסבאפאל און מאכען פון דעם א ראָבאל־פּאָליטישע שטרעמונג אין דעם אמעריקאָ־נעם לעבען. עס איז געווען נאך צופריה, אבער עס איז שוין זיכער געווען א צייכען פאר די אָנקומענדע ניכטיגע צייטען אין פארבינדונג מיט אונזער אידעאל. אָט די צייטען האבען מיר דערלעבט.

אין משך פון די לעעטע 15 יאָהר איז אמעריקא מיט ארץ ישראל געווארען א סארט צווילינגס אידעע. מען דערמאָנט ניט איינער אהן דער אנדערער. די אויגען פון ארץ ישראל און פון דעם אידישען פאָלק, וואָס וויל ארץ ישראל, זענען גע־ווענדעט צו אמעריקא, און ניט קוקענדיג אין דעם לעבען פון אידישען פאָלק אין אמעריקא, אבער ניט וועניגער איז דאס א שעהן קאפּיטעל אין דעם לע־בען פון דער רעפּובליק אמעריקא.

די דאָזיגע רעפּובליק, מעהר פון יע־דען לאנד, הגם מיר האבען געפיהלען פון דאנקבארקייט אויך פאר די אנדערע לענ־דער, ווי ענגלאנד, פראנקרייך און אי־טאליען, א. ד. ג. האט סיי פּאָליטיש, סיי עקאָנאָמיש מעליך געמאכט אז די אידעע פון א אידישער ארץ ישראל זאָל שוין איצט קאָנען בעטראכט ווערען אלס א ממשות'דיגע זאך. מען ווערט פיעל פון באלפור. קיינער וויל ניט פארקלענערען זי